

Історія найстарішої вулиці с. Кричильськ

Серед мальовничих лугов, поміж лісами та полями несе свої води річка Горинь, на берегах якої розкинулося старовинне поліське село Кричильськ, багате своїми древніми легендами, переказами, які збереглися до наших днів і проливають світло на його незвичайну назву.

Колись рівненський письменник Лаврентій Кравцов, який написав про село книгу, говорив, що є дві легенди про походження його назви. Перша: тут у древні часи була така лісова глушина, що коли заблукаєш, кричи не кричи – тебе ніхто ніколи не почує. Друга: на цьому місці татаро-монгольські завойовники у великих муках катували древлянських поліщуків. Був надзвичайно великий крик, який люди чули за кілька кілометрів. Звідси і назва Кричильськ.

Територія сучасного села була заселена вже в часи Київської Русі. Поблизу Кричильська виявлено давньоруське городище над Горинню. Там, як виявили археологічні дослідження, один з “погоринських городів”. Численні знахідки на поверхні зораної землі городища свідчать, що відносяться вони до 11-13 ст. (можливо навіть до 10 ст.). Знайдена в урвищі річки видовбана в глиняному березі печера, що складається з коридора і округлої камери з виверненим вентилятором для допливу повітря. Також знайдено там кераміку з 13 ст. , а це дає підставу віднести комплект городища, села до періоду перед 13 ст.

Перша письмова згадка про Кричильськ датується 1562 роком. Тоді село перебувало в складі Литовського князівства. Після Люблінської унії Кричильськ перебував у складі Степанської волості Луцького повіту Волинського воєводства Речі Посполитої.

В селі є декілька вулиць такі як: Т.Г.Шевченка, Ніни Сергієнко, Ю.Гагаріна, Поліни Висоцької, Спортивна, Леоніда Куліша, Польова, Незалежності, Набережна, Садова, Нова, Івана Франка, Лесі Українки, Степана Сороки, Марка Конька, 8-го березня.

вул. Т.Г.Шевченка с.Кричильськ 50-ті роки

Найстаріша вулиця села має назву Т.Г.Шевченка. Вона простягається вздовж берегів річки, довжина якої близько п'яти кілометрів. Раніше в селі була одна єдина вулиця і тому історія нашого села бере витoki із цієї вулиці. Згідно з податковими реєстрами 1583р. в селі налічувалось 50 димарів, а в 1629р. – 127 димарів. Колись за димарі селяни платили податки тому рахувались не хати, а димарі. За даними на 30 вересня 1921 року в селі було 323 будинки, 1909 жителів. Після воєнні роки збудовано 550 будинків і на вулиці стали робити дорогу з каменю “шосейку”, спочатку проложили лише 1 кілометр “шосейки” зі сторони Степаня так, як Кричильськ був у складі Степанського району. А вже пізніше, десь в сімдесяті роки, проложили до кінця села. 1959 році в селі побудували свою електростанцію і провели світло. А у 1965 року село підключили до електромережі Добротворської ДРЕС. 1992 року по вулиці обновили електричну лінію. Перша назва вулиці була В.І.Леніна, а вже в часи незалежності Рішенням сесії Кричильської сільської ради №14 від 22.03.1992р. її перейменували на вулицю Т.Г.Шевченка. Всі громадські заклади знаходяться на цій вулиці: Будинок Культури, бібліотека, школа, пошта, Православна церква, Дім молитви і багато магазинів.

1 жовтня 1939 року в Кричильську відкрили початкову школу з українською мовою викладання. В ній навчалося 178 дітей. 1941 році село окупували гітлерівські війська, які встановили «новий порядок» і закрили школу. Та в 1944 році відновила роботу початкова школа, в ній працювало 8 вчителів, через рік вона стала семирічною, а в 1952 році – I –III ступенів. В

1971-72 навчальному році в школі навчалося 825 учнів. 70-их роках розпочалося будівництво нової школи, яку відкрили в 1978 році. На даний час в школі навчається 461 учень.

Стара школа с.Кричильськ

Кричильська ЗОШ І-ІІІ ст.. ім. Леоніда Куліша-Зіньківа 2012р.

1956 році в Кричильську споруджено будинок культури на 450 місць. В окремих кімнатах працювали гуртки художньої самодіяльності, був створений духовий оркестр. 1989р. побудували новий просторий будинок культури на 500 місць. В якому багато кімнат для заняття гуртків, на другому поверсі розмістилася публічна бібліотека.

Будинок культури с.Кричильськ

Старий клуб

Кричильська молодь 70-их років біля клубу

Ще на цій вулиці знаходиться Храм Покрови Пресвятої Богородиці. Його будували протягом семи років з 1877 року і було закінчено будівництво в 1885 році. Храм хрестообразної форми, дерев'яний, сполучений із дзвіницею, побудований на кошти прихожан. Храм є показовим прикладом використання тридільної об'ємно-просторової композиції, характерної для дерев'яних церков з оригінальним обрамленням віконних прорізів. Першим настоятелем храму став Яким Юнкевич, який не тільки заснував братство, але й вів духовну дослідницьку роботу. Завдяки його невтомній праці на духовній ниві до наших часів дійшла історія священства нашого краю. Невідомо коли в селі була побудована перша церква, але по записах Я.Юнкевича священнослужителями були: з 1743 по 1795 рік - Іоан Сибіковський, з 1795 по 1821 рік - Семен Сибіковський, з 1821 по 1859 рік – Єфимій Метецький. Продовжили священство знову з династії Сибіковських – Іов та Євсеній. Їх замінив Косма Кирилович, а потім Антоній Третьяков. В період панування Польської шляхти з 1920 року невідомо щодо того хто правив і чи правилось в церкві взагалі, зате з приходом радянської влади орієнтовно з 1940 року по 1942 рік священником був Кульчинський Володимир. З 1947 року обов'язки священника в Кричильську виконував Городецький батюшка Іларій Туржанський. В 1962 році церкву закрила радянська влада і вона була закрита до 1969 року. Потім в церкві правилось кожен четверту неділю Городецьким священником Борковським Володимиром і лише з 1979 року почала здійснюватися постійна служба священником Токовим Григорієм Олексійовичем. Токов Павло Григорович – 1956 року народження, прийняв приход після смерті свого батька в 1999 році.

Свято-Покровський храм

Село відоме і знаними людьми не тільки в районі і області, а й у всій державі. Своїм життям, працею і талантом вони зробили великий внесок у скарбницю славної історії Кричильська. Всі вони народилися і проживали на цій вулиці.

Леонід Зіновійович Куліш

(2.05.1942—27.04.2007)

Член Національних спілок письменників і журналістів України

Лауреат премії ім. Володимира Кобилянського

Дипломат Всеукраїнського конкурсу “Байка-2001”

Лауреат премії республіканської газети “Веселівісті”

Лауреат Нобельської премії 2006р.

Засновано обласну літературну премію ім. Л. Куліша-Зінькова за кращу дитячу книгу

В далекі військові роки 2 травня 1942 р. у сім’ї простих і працюючих людей Зінька та Ганни Куліш народився син Леонід Зіновійович Куліш на славнозвісній вулиці Т.Г.Шевченка. Хлопчик ріс цікавим до всього оточуючого. Тут пішов у сільську школу, тут почалися перші трудові будні піонервожатим у школі. Звідси він поїхав на навчання в Луцький педінститут. Сюди повернувся вчителем історії у 1968 р.

Талант поет-гуморист успадкував від свого батька. Якого часто затримували за колючі сатиричні випадки в бік колгоспного начальства. Саме під його впливом син почав писати. Свої перші поезії Леонід Куліш присвятив рідному селу, Полісся, юнацькому кохання. А вперше його твори надрукували, коли навчався в 9 класі (у 1959 році в Степанській районній газеті). Багато він описав легенд, які є історією нашого краю: "Синій вир", "Погоня", "Турово", "Русявка", "Дівочий брід", "Карасину", "Корабельське", "Гало", "Чи був шведський король у Кричильську?". Вірш Л.Куліша "Кричильський вальс" став гімном с. Кричильськ.

П'є з Горині воду золота веселка,

І роса на свіжих травах вирає.

Є на світі, є на світі гарні села

А для мене найдорожче – то моє .

Приспів:

Є міста країни і столиці,

Де мене там ще ніколи не було,

Та чогось тут дома часто сниться

Мій Кричильськ, старе моє село.

Пам'ятаю я своє дитинство досі,
І кохання в серці перший ніжний щем.
Ті тополі, і берізки рудокосі,
І солодкі поцілунки під дощем.

Приспів:

По стежках, де недавно ми ходили,
Йшли до щастя чи вертали до біди,
Наші діти,наші діти там лишили
Для своїх дітей уже свої сліди.

Приспів:

Він лунає на всіх торжествах села. Його пісня “Їхав березень на возі” у виконанні харківської школярки в Токіо виборола призове місце. Своім життям, працею і талантом Л.Куліш зробив великий внесок у скарбницю славної історії Кричильська. 27 квітня 2007р. нестало талановитого поета-гумориста Леоніда Зіновійовича Куліша.

Леонід Зіновійович Куліш разом із своєю сім'єю проживав на вулиці Шкільній, яка після його смерті стала називатися в честь письменника. В школі, якій він навчався і працював, встановили барельєфну дошку на будівлі, а пізніше в його честь школа отримала назву Кричильська ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Леоніда Куліша-Зіньківа.

Кика Михайло Михайлович - Член Національної спілки
журналістів України

1992 року – став лауреатом першого Всеукраїнського фестивалю-конкурсу гумори і сатири

Михайло Кика неодноразово виходив переможцем різних концертів читачів-декламаторів, є володарем багатьох грамот та дипломів.

Живе і працює у селі Корост. А народився в сім'ї колгоспників 19 липня 1952 року у селі Кричильськ. Простий сільський хлопець із роботящої родини вибрав стежку на педагогічній ниві. По закінченні факультету іноземних мов Дрогобицького педагогічного інституту ім. І.Франка стажувався в Німеччині. М.Кика – аматор сцени, читець-декламатор, а гумор – його стихія. Він – громадський кореспондент регіональної газети “Сарненськіновини”, пише чудові вірші: ліричні, пейзажі, а також вірші-посвяти своїм друзям, знайомим, односельцям. Назва першої збірки “В родинному колі”, всі твори якої проникнуті єдиним величним пафосом – сім'ї, родини, України, говорять про душевну теплоту М.Кики.

Бородавко Степан Пилипович - Відомий судинний хірург і флеболог Київської обласної клінічної лікарні.

Народився 1950 році, в 8 років пішов у перший клас. Вчився на відмінно, був вихованим і брав активну участь у різноманітних заходах, його завжди ставили у приклад іншим. Після закінчення школи, залишився працювати в своїй рідній школі, де рік пропрацював піонервожатим. В 1971 р. вступив до Київського медінституту. Після 7 років навчання в цьому закладі отримав призначення мікросудинним хірургом в Київську обласну лікарню.

(1944 – 2003) **Конько Марко Олександрович**

У липні 2003 р. присвоєно звання “Заслужений лікар України”

У 1993р. був нагороджений знаком “Відмінник охорони здоров’я”

Народився 9 травня 1944р. в багатодітній сім’ї, було восьмеро дітей. Дитинство було не злегких, але зумів досягти успіху. У шкільні роки проявив гарні знання і хорошу поведінку. Школу закінчив 1960р. в цьому ж році вступив до Дубнівського медучилища, яке через три роки закінчив і розпочав свою діяльність фельдшером в с.Бутейки. Після цього був направлений на строкову службу в м.Яворів Львівської області, де був фельдшером медчастини. Повернувся 1967р. зі служби і працював завідувачем фельдшерським пунктом с.Корост, через рік вже працював в рідному селі. З 1968 по 1974 роки навчався у Київському медичному інституті. Після навчання з 1975 по 1984 роки працював цеховим лікарем-терапевтом Рівненського виробничого об’єднання “Азот”, зарекомендував себе як дуже хороший

спеціаліст. З 1984 по 1997 роки працював головним лікарем медико-санітарної частини Рівненського виробничого об'єднання "Азот". 1997р. призначений головним лікарем Рівненської обласної дитячої лікарні. З метою покращення надання медичної допомоги дітям області, вперше в Україні серед обласних лікарень відкрив онкогематологічне відділення для хворих з захворюванням крові і іншими онкогематологічними захворюваннями. Відкрито в 2001р. одне із кращих на Україні відділення реанімації для новонароджених. В 2002р. відкритий центр реанімації дітей з порушенням слуху та мови, тобто лікування глухих і німих дітей, забезпечувати їх слуховими апаратами. А 22 серпня 2003р. обірвалося життя талановитого лікаря.

Ільчук Григорій Архипович

Доктор фізико-математичних наук. Професор кафедри фізики
Національного університету "Львівська політехніка"

Народився у 1964р. в с.Кричильськ . Ще навчаючись у школі, Григорій виявив блискучі знання з фізики і математики. Вчителі цих предметів пророкували йому шлях в науку. Після закінчення школи без всяких проблем вступив до Львівського політехнічного інституту за спеціальністю "Напівпровідникові прилади" . Після дворічної перерви, пов'язаної зі службою в армії, з 1973р. працює у Львівському політехнічному інституті спочатку на посаді інженера, старшого інженера, молодшого та старшого наукового співробітника. В 1991р. переходить на викладацьку роботу і працює асистентом, доцентом кафедри фізики. 1980-1984р. навчався в аспірантурі Фізико-технічного інституту ім. А.Ф.Йоффе, де захистив дисертацію з теми "Фізика напівпровідників і діелектриків" і одержав наукову ступінь кандидата фізико-математичних наук. З 2003р. працює на посаді професора кафедри

фізики. Зусиллями науково-дослідницької групи професора Г.А.Ільчука укладені і діють угоди про міжнародну співпрацю з університетом “Гданська полтехніка” (м.Гданськ, Польща), Фізико-технічним інститутом ім. А.Ф.Йоффе РАН (м.Санкт-Петербург, Росія) та Камерінським університетом (м.Камеріно,Італія). Під його керівництвом успішно виконано три міжнародні наукові проекти (для Тайваню), які скеровані на розвиток фізичних основ альтернативної енергетики, зокрема створення вискоєфективної автономної системи фото перетворення і акумулювання сонячної енергії, складовою якої є гнучкий суперконденсатор. Опублікував понад 300 наукових праць, має патенти України, країн Євросоюзу, Тайваню, США та Японії. В 2011р. у співавторстві з науковцями США, Японії та Європейських країн опублікував монографію “SolarCellsThin-FilmTechnologies”.

Орешко Микола Прокопович

Народився 6 липня 1968 року. Після служби в армії закінчив Рівненський державний інститут культури за фахом актор, режисер, викладач спеціальних дисциплін. По закінченню навчання працював у міському Палаці культури на посаді завідувач культурно-масового сектору. З 2000 року займав посаду віце-президент корпорації “Укрконцерт”. Із 2005 року очолює Рівненську обласну філармонію. За час перебування на посаді Миколою Прокоповичем було реорганізовано усі відділи та підрозділи філармонії, створено сім нових творчих одиниць та колективів. Створив фольклорний етногурт “Дуліби”, який популяризує етнічну культуру Рівненського Полісся в Україні та далеко за її межами. Як кращому директору філармонії України,

йому присвоєно звання Лауреата міжнародного рейтингу популярності "Золотафортуна".

Тотовицький Андрій Олександрович

Народився 20 січня 1993 року, в 2000 році пішов до школи. Змалку дуже любив рухливі ігри, в школі полюбляв грати в футбол і брати участь в змаганнях. І тому своє життя пов'язав з футболом. Український футболіст, півзахисник донецького "Шахтаря". Наприкінці серпня 2016 року на умовах оренди до кінця сезону став гравцем бельгійського клубу "Кортрейк". Всього зіграв у 21 матчі і забив 5 голів у чемпіонаті. Влітку 2017 року був відданий в оренду в "Маріуполь". У чемпіонатах ДЮФЛ України виступав за київські команди РВУФК і "Динамо". Усього в чемпіонатах ДЮФЛ України провів 54 гри й забив 13 м'ячів. У 2009 році зіграв матч за молодіжну збірну України U-19. А потім став грати за збірну U-20. З нею він став переможцем Кубка Співдружність.

Шлях України до волі вкритий тернами та пролитий кров'ю мільйонів людей. Серед справжніх синів і дочок України чимало жителів Кричильська,

які відстоювали незалежність нашої України. Про декількох із них і хочеться розповісти.

Сорока Семен Климович

Член ОУП з 1946р., борець за волю України

Народився Семен Сорока 3 серпня 1928р. в родині селянина. З червня 1943 по 1948р. учасник національно-визвольної боротьби українського народу проти нацистів та більшовиків на території Північного Полісся. У 15-річному віці був зв'язківцем лоівки УПА під проводом "Кучера" (Данила Куліша), мав псевдонім "Ясен". Учасник боїв з підрозділами ВВ НКВС в Городецькому лісі наприкінці травня 1944р. В 1948-1952р. навчався в сільськогосподарському технікумі в м.Дубно. Заарештований 1952 році органами МДБ УРСР, засуджений 26 серпня 1952 році військовим трибуналом Прикарпатського військового округу до 25 років ВТТ. Відбував покарання неподалік станції Інта на Воркуті. У 1954 році зумів організувати втечу з концтабору та пішки дійшов до України – 3000 кілометрів. 7 березня 1956 році знову заарештували радянськими органами держбезпеки. У грудні 1958 році вийшов на волю. Із 1959 році Семен Сорока мешкав у Кіровограді, працював на будівництві і навчався в Кіровоградському педінституті й Київському університеті ім.Т.Г.Шевченка. 1988 році став членом Гельсінської спілки, 1990 році очолив обласний осередок Української республіканської партії, 1992 році разом із іншими колишніми політв'язнями започаткував обласне відділення Всеукраїнського братства воїнів УПА імені генерала Романа Шухевича.

Сорока Степан Климович

Народився 27 грудня 1930р. З юнацьких років (1939р.) вступає в “Просвіту” і стає її найактивнішим членом. Ніколи вже не полишає книжки, прочитану книжку аналізував, висновки записував у зошит. В 1946 році Степан зустрівся з курінним Яремою та командиром лоівки СБ “Шуляком”, з цього часу стає членом ОУН, активно включається в національну-визвольну боротьбу під псевдонімом “Граб”. Започаткував молодіжну організацію ОУН на Степанщині, зокрема в 1946 році організував підпільну організацію ОУН при Степанській середній школі. В 1947р. створює підпільну організацію ОУН в селі Кричильську. 1948 році їде на навчання в Костопільське педучилище і тут також організує підпільну молодіжну організацію. Органи МГБ почали слідкувати за ним. В 1950 році за вказівкою МГБ його виключають з педучилища, він їде додому та продовжує навчатися в 10 класі Степанської середньої школи. Після закінчення школи їде до Києва та вступає в гідромеліоративний інститут. Переслідування неначе закінчилось, але в квітні 1952р. його заарештовують і після п’ятиденного допиту переводять до м.Рівного. 26 серпня 1952р. Військовий трибунал засудив його за зв’язок з УПА, організацію молодіжних організацій ОУН та поширення антирадянської націоналістичної літератури серед населення на 25 років позбавлення волі, 5 років заслання з конфіскацією майна. До 1956р. Степан відбував покарання на Воркуті. В кінці 1957р. його заарештовують знову за видуманим донесенням щодо підготовки замаху на Микиту Хрущова. Протримавши три місяці в Київській центральній слідчій тюрмі його засуджують до 23 років концтаборів: Чуна, Мордовія, Всесвятська. В тих нелюдських умовах він займається

дослідницькою роботою з історії, міфології, етнографії та геології. Дякуючи його невгамовній спразі до життя і боротьби, його дослідницькій праці, він вижив і після 26 річного ув'язнення, в 1978р. вийшов на свободу. Просидівши в таборах суворого режиму, він був знайомий з багатьма політичними діячами: Михайлом Горинем, В'ячеславом Чорноволом, Левком Лук'яненком та іншими політичними в'язнями. Пройшовши через такі випробування Степан не полишає національно-визвольної боротьби, стає учасником Гельсінської Спілки.

Живучи під постійним наглядом КГБ, він продовжує свою наукову діяльність. Його рукописи: "Походженняскіфів", "Походженняволинян",... Гуцулів, Моравів, Чехів, "Потоп – велика трагедія людства" та багато інших були високо оцінені прогресивними науковцями, зокрема Сергієм Плачиндою, Дмитром Сахаровим, Тойоровим, Брайчевським, Ніконовим А.А., але майже не друкувалися. Радісно сприйняв проголошення відновлення Незалежності України, з подвійним завзяттям включається в розбудову нашої держави, веде велику просвітницьку роботу – пише статті до газет, журналів, читає лекції. За сумлінну працю в ім'я розбудови та зміцнення української державності Сарненська райдержадміністрація нагородила його Почесною Грамотою. 2 жовтня 1999р. він помирає, не приходячи до свідомості.

Для увіковічення пам'яті, як борця за незалежну Самостійну Україну і як вченого науковця Виконкомом сільської ради перейменував вулицю Будівельну на вулицю Степана Сороки.

Важкі випробування, що випали на долю чоловіцтва 70-80 років, коли афганська далека земля в багатьох забрала здоров'я, вкоротила життя. 17 юнаків села Кричильськ виконували свій інтернаціональний обов'язок в Афганістані і один з них повернувся додому в цинковому гробі, назавжди увійшовши у безсмертя.

Питель Петро Харитонович

Питель Петро Харитонович народився 25 лютого 1960 року. У 1975 р. пішов у перший клас, після закінчення школи навчався на столяра в Рівненському МПТУ-1. 1977 році працював у Рівному, потім повернувся в село і працював у ПМК-208 різноробочим. 1 липня 1978 року прийшла повістка в райвійськкомат йому, а також М.Бовкуну, Л. Мельнику та М. Шепелю. Всі разом і пішли, трималися гурту молоді кричиляни і на туркменській землі, що зустріла пісками, спекою, пронизливими вітрами. Непросто було звикати не лише до клімату, а й незнайомої мови та людей. Солдатські будні непокоїли раптовими підйомами, вилазками. І коли 27 грудня 1979 року надійшов наказ залишити Юлотань, де дислокувався полк, солдати не хвилювалися. Вони не знали, що їх маршрут простягнеться до Гепату, третього за величиною міста після Кабулу, столиці Афганістану. Служив 101-го полку 40-ї дивізії у складі якого був танковий батальйон, де Петро був водієм на потужній машині "Урал". 20 травня 1981 року загинув Петро Питель виконуючи своє бойове завдання. Посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки, його прізвище занесено до "Книги пам'яті...", а на стіні школи в якій навчався Петро Питель відкрили меморіальну дошку.

Захищати рідну землю, родину, дім – обов'язок кожного справжнього чоловіка, на плечах якого й тримаються щасливі миті всього життя. Так випадає доля, що кожне покоління має своїх героїв-захисників, які, ризикуючи власним життям, дарують можливість іншим щасливо вдивлятися в очі своїм діткам,

цілувати дружин, ходити в гості до батьків... Віктор Сорока, житель с. Кричильськ, один із перших із Сарненського району кинув виклик російській агресії в березні 2014р., ще під час першої хвили мобілізації.

У школі був здібним хлопцем, напрочуд любив точні науки, особливо математику. Після закінчення школи не вдалося стати студентом математичного факультету одного з ВНЗ, а тому пішов працювати господарську-пресувальну ділянку №5. Уже через рік за повісткою військкомату вирушив на Далекий Схід тодішнього СРСР. Так вийшло, що, прослуживши дев'ять місяців, потрапив у військовий госпіталь. Одужавши направив документи у Васильківське військово-авіаційне училище, а згодом став курсантом цього навчального закладу. Після училища повернувся додому і влаштувався працювати у воєнізованій охороні залізниці на станції Здолбунів, а згодом перевівся на станцію м. Сарни. 21 березня 2014 року був призваний на службу і проходив її у м. Новий Калинів Самбірського р-ну, з 6 жовтня 2014р. в Луганській обл.. м. Сватово.

Кричильськ розрісся, з'явилися багато нових вулиць, але найголовнішою залишається вулиця Т.Г.Шевченка, адже саме вона є серцем нашого села. Вона таїть в собі ще не одну видатну особистість, на ній народилося і виросло не одне покоління талановитих людей про яких ми не згадали. Вулиця

оновлюється, осучаснюється, а разом із нею народжується нова історія і нові таланти.

Кожна вулиця в селі, кожен будинок мають свою історію. Варто лише уважніше придивитися - і вона оживає. На жаль, дедалі менше стає людей, котрі знають її не з книжок. Вони відходять - і з ними зникають камінці історичної мозаїки. Отож, потрібно поспішити їх зібрати.